

CONSCIÈNCIA
D'ARACada dijous
i la setmana que ve:
El Sàhara inspira-
dor: del Petit
Príncep a Star-
Wars

Estils

MÉS ENLLÀ DE LA HISTÒRIA INTERMINABLE

El llibre *El món de Michael Ende, vida, obra i antroposofia* és una immersió a l'Alemanya innovadora dels anys 20 i 30, on el món espiritual i la modernitat es donaven la mà.

Walter Benjamin amb Jean i Guyet Selz i uns amics eivissencs a la terrassa del Migjorn, al port d'Eivissa, l'any 1933. GUY SELZ

Benjamin a Eivissa: tornar a viure

Un llibre descriu els moments de llum que va trobar a l'illa l'intel·lectual jueu entre 1932 i 1933

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

L i agradaven les coses petites, en sentia fascinació, fins i tot escrivia amb una lletra tan menuda que era capaç d'encabir centenars de idees escrites en una cal·ligrafia de formiga. Frases i més frases, un forger efervescent en ple estiu que esdevingué una obra literària complexa i cabdal que encara avui perdura. De Walter Benjamin (1892-1940) se n'han dit moltes coses, se l'ha instrumentalitzat des de posicions ideològiques i intel·lectuals, però algunes vegades les coses petites, les que ell tan li agradaven, han quedat al marge, poc ateses. Potser la primera vegada que algú li va parlar d'Eivissa, entre el brogit del Berlín dels anys trenta, va sentir aquesta crida de la península. Aquell indret remot, anant en el temps, començava a rebre visitants que buscaven no només un paradís ideal, també utòpic. "El mite internacional d'Eivissa, que va tenir força principalment en el moviment hippie dels anys seixanta al seu màxim impulsor i difusor, va ser creat als anys trenta per intel·lectuals i artistes que van fer de l'illa un espai alternatiu, potser una mica per casualitat, però un espai on era possible escriure o pintar lliurement, banyar-se, ballar, prendre haixix i, sobretot, sentir-se intèrpret de la natura en una mena d'Arcàdia perduda i felicitat trobada", explica el poeta eivissenc Vicente Valero. "Entre 1932 i 1936 l'illa va ser visitada per un bon

nombre de joves que aspiraven a ser artistes consagrats i amb nobles ideals antiburguesos. D'entre tots ells, probablement va ser Walter Benjamin el que va arribar a Eivissa més desinformat", comenta Valero, que ara publica el llibre *Experiència y pobreza. Walter Benjamin en Ibiza (Perifèrica)* precisament per endinsar-se en aquest petit però decisiu aspecte biogràfic de l'intel·lectual jueu.

Fugir de la crisi

Benjamin, considerat un intel·lectual marxista, però que el seu amic Gershom Scholem el veia com un pensador religiós en essència, "amb una conversió desafortunada i superficial a les idees marxistes", havia entrat en una profunda crisi personal mesos abans del seu primer viatge a Eivissa (l'any 1931 escriu per primera vegada sobre la possibilitat de suïcidar-se). Com interpreta Valero, possiblement el seu primer viatge a l'illa el 1932 suposés un intent de sortida d'aquella seriosa crisi existencial que se sumava a una crisi social i econòmica de la seva Alemanya natal. Aquest primer contacte, de només tres mesos, són un punt d'inflexió. Com en qualsevol viatge profund, el temps no passa igual, i cada dia es dilata: Benjamin veu i viu el passat i el futur, s'endinsa en un temps lent -temps arquitectònic, paisatgístic, cultural-. Escriu a tothora, mai deixarà de fer-ho, imbuït per aquella terra ("la més verge que he conegut") i hi tornarà l'any següent. Dues pinzellades mediterrànies en una vida intel·lectual marcada per Berlín i París i prou importants per

Ideal
El mite
d'Eivissa es
va crear als
anys 30 per
intel·lectuals i
artistes

Descoberta
El seu primer
viatge a l'illa
va ser l'any
1932 fugint
d'una crisi
existencial

estimar moltes de les idees que va escriure posteriorment, a més de textos i cartes escrites a l'illa -com al seu amic Scholem- on dona testimoni de viure intensament un paisatge que no només revela i il·lumina, sinó que sembla escapar d'uns anys d'intensa foscor. Malauradament, l'illa no estava aïllada... ¿Veure aquella illa presa pels feixistes a partir de l'any 36 va ser un afegit més a la llista de despropòsits que el van portar a treure's la vida en un altre punt banyat pel Mediterrani. Portbou, espai de frontera on, incapaç de continuar fugint, es va treure la vida el 1940?

El camí com a revelació

Enrere quedaven aquells moments de llum, d'intensa llum -també espiritual- que va trobar a l'illa balear. "La seva trobada amb la natura i, en concret, amb aquesta natura particular de l'illa, tan captivadora per diverses raons, li va permetre assajar un gènere que no li era del tot desconegut, només que fins el moment sempre l'havia provat a la ciutat", explica Valero comentant "Al sol" un dels escrits més sorprenents de Benjamin, on "l'experiència del paisatge i l'experiència del llenguatge semblen fondre's en aquest passeig solar d'una manera misteriosa". L'escriptor berlinès transposa aquí la figura del *flâneur* urbà (el passejant entre la multitud), entre solitaris camps i boscos il·lencs. "La seva embriaguesa -diu Valero- neix ara de la contemplació, al sol, i de la seva trobada amb el que només pot definir-se com una bellesa antiga. Benjamin torna en aquest text al caminant que es deixa portar pel camí, al caminant

místic o al·lucinat", que li permet escriure reflexions com aquesta: "I, de cop i volta, recorda amb estranyesa que pobles sencers (jueus, indis, musulmans) han construït els seus sistemes dogmàtics sota un Sol que a ell gairebé sembla prohibir-li pensar. Aquell Sol que està cremant a les seves espatlles. Al seu costat, la resina i la farigola impregnen tot l'aire en el que ell creu que s'ofegarà. Un borinot xoca amb la seva orella. Amb prou feines ha percebut la seva proximitat i el remolí del silenci ja se l'ha emportat. Revelació del missatge de l'estiu, el missatge de tantíssims estius, i sense adonar-se'n: per primera vegada ara la seva oïda estava completament oberta a ell, però de nou s'ha interromput el contacte. El camí, ja gairebé imperceptible, de cop s'eixample; petjades a una carbonera. Darrera del vapor s'encongeix la muntanya, a la que es dirigeixen les mirades d'aquest home que ascendeix".

Aquest fragment és una mostra de l'estat d'atenció i comunió que arriba Benjamin, deixant enrere l'amalgama de civilització i barbàrie que el persegueix i endinsant-se en un estat, natural, on tot parla. L'intel·lectual en exili permanent que un cop a Eivissa entén, més que mai, el camí com a espai per a la revelació i el caminant com a especial receptor de l'essència de les coses. Conclusió que, tot i esborrar-se pocs anys després, quan es treu la vida, esgotat i malalt, rebent l'evidència d'una Europa que es desfà, torna a agafar força amb el seu llegat escrit, present, on la petitesa d'un home i la seva ploma continuen, malgrat tot, interpellant-nos. —